

kvægNYT

NR. 1 16. JAN 2026

Kvælstofaftalen tegner et nyt Danmarkskort for kvægbruget

Den nye kvælstofregulering giver ulige vilkår for kvægbrugerne. Nogle bedrifter kan klare sig med små justeringer, mens andre risikerer at blive presset helt ud af grovfoderproduktionen, mener formand for Landbrug & Fødevarer Kvæg, Jesper Arnth.

På mange kvægbedrifter er vinterens markplan allerede i gang med at blive vendt. Men fra 1. januar 2027 får regnearket en ny variabel: en udledningsbaseret kvælstofkvote. Og ifølge formand for Landbrug & Fødevarer Kvæg, Jesper Arnth, kan aftalen ende med at ramme meget forskelligt – også mellem naboer.

Han kalder reguleringen unødigt hård for mælkeproduktionen og siger, at han har svært ved at se målet med at stramme så kraftigt i de områder, hvor kvægbruget fylder mest.

"Det er meget svært at forudsige, hvad kvælstofreguleringerne vil få af økonomiske konsekvenser. Men sådan, som det ser ud på nuværende tidspunkt, er kvælstofkvote generelt ulige fordelt," siger han.

Mange steder kan en strammere kvote betyde, at den velkendte balance mellem grovfoder og gødning bliver sværere at få til at gå op. Når udledningen bliver styringspunktet, bliver hver hektar – og hver afgrøde – et valg med konsekvenser.

Udfordringer med majs

I aftalegrundlaget peges der blandt andet på majs som en af de afgrøder, hvor udvaskningsgraden er høj. Det kan gøre majs dyr at prioritere i kvoten – og dermed ramme de bedrifter, der er afhængige af egen grovfoderproduktion.

"I den sammenhæng vil et af de håndtag, man kan dreje på, være valget af majsdyrkning. På grund af den høje udvaskningsgrad bør majs placeres på marker med høj retention, hvor man kan få et stort udbytte. Vi skal også i fremtiden bruge bedre sorter og lære at dyrke majs under nye forudsætninger," siger Jesper Arnth.

Politisk model skaber uro

I kystoplande, der er udpeget som særligt udfordrede, har politikerne valgt en hybridmodel: 75 procent af kvoten beregnes efter VISA og 25 procent efter FLAD, som er en meget hård modelberegning for udledningskvoterne, der kan betyde braklægning af arealer. I de øvrige kystoplande baseres kvoten på en ren VISA-model. Derudover indgår et nyt retentionskort, som ifølge eksperter er en meget usikker modelberegning.

Det er især FLAD-delen, der får Jesper Arnth til at rette skarp kritik mod aftalen.

"Den model, politikerne er blevet enige om, er dybt bekymrende. Det går udover den fødevarerproduktion, som de danske kvægproducenter hver dag står op for at producere til forbrugerne. Modellen rammer både landbruget, fødevarersektoren og virksomhederne hårdt," siger han.

Treparten giver muligheder

Samtidig understreger Arnth, at kritikken ikke fritager sektoren for at lede efter flere løsninger. Han peger på, at mulighederne især ligger lokalt, hvor trepartsarbejde og faglighed i kystvandsrådene kan få betydning for, hvordan målene nås i praksis.

"Hvis vi lykkes med trepart i de lokale områder og fagligheden i kystvandsrådsarbejdet, så er det muligt at komme i mål mange steder, og undgå den skrappe model med 25 procent FLAD. Derfor er det arbejde vigtigt i den kommende periode. Men vi ser samtidig elementer, hvor den nye regulering modarbejder de lokale arealomlægningsplaner, da treparten har fokus på at løse flere ting på en gang og tænker i lokale helheder, mens den nye regulering alene ser på kvælstof. Det er et eksempel på, at man fra centralt hold underminerer den lokale planlægning," siger Jesper Arnth.

Dyrkning af majs

Majshelsæd kommer særligt i fokus, når den nye kvælstofregulering træder i kraft. Spørgsmålet bliver, hvordan du får det største udbytte for den mindste udledning?

Majs vil ikke forsvinde fra sædskiftet, da den er den mest økonomisk attraktive afgrøde til malkekøer, men på grund af den relativt høje beregnede udvaskning, bliver den hårdt ramt af reguleringen.

Store udfordringer

"Majshelsæd er den grovfoderafgrøde, der generelt har det højeste tab af kvælstof pr. hektar. Kløvergræs og roer er f.eks. bedre til at holde på kvælstoffet, og det betyder, at majs bliver en dyr afgrøde at prioritere, da den vil bruge en stor del af bedriftens udledningskvote," siger Søren Kolind Hvid, chefkonsulent i gødskning hos SEGES Innovation.

Hård regulering

Mange kvægbedrifter vil opleve en hård regulering, og regnestykket er ikke til at komme udenom: På vandet sandjord giver majshelsæd et normudbytte på omkring 11.500 FE, mens kløvergræs i 1.-3. brugsår har et normudbytte på 9.000 FE. En omlægning fra majs til mere kløvergræs vil derfor enten kræve et større grovfoderareal eller mere korn i rationen.

Derfor handler det ikke nødvendigvis om mindre majs på den lange bane. Snarere om at lære at dyrke majs under nye forudsætninger.

Placering, udbytte og timing

Et af de vigtigste håndtag bliver valget af marker til majsdyrkning. Majs bør i videst muligt omfang placeres på marker med høj retention, hvor udledningen pr. FE er lavere. Samtidig er store udbytter afgørende: Jo flere FE der høstes pr. hektar, jo mindre areal skal der til for at sikre den nødvendige grovfoderproduktion.

I områder med hård regulering vil det også altid være nødvendigt at have en efterafgrøde efter majs. Effekten af efterafgrøden på kvælstofudledningen afhænger af, hvornår majsens høstes. Ved tidligere høst vil der blive beregnet en lavere kvælstofudledning, fordi efterafgrøden virker bedre.

Presset sædskifte

Den nye regulering vil mange steder give et mere presset sædskifte, fordi majsens helst skal dyrkes i markerne med højest retention, og det øger risikoen for f.eks. hanespore og rodrukrudt.

"Under den nye regulering bliver det endnu vigtigere end tidligere at vælge majs sorter med god konkurrenceevne mod ukrudt. F.eks. dækker sorter som Saxon hurtigere end Function. Men også dyrkningsteknikken får større betydning, hvor lidt senere såning, 50 cm rækkeafstand, tromling og en mere strategisk tilgang til planteværn

Husdyrgødning under nye regler

Den ny kvælstofregulering vil påvirke rammerne for anvendelse af husdyrgødning.

Der kommer ikke ændringer i kravet til harmoniareal, da det fortsat vil være tilladt at anvende op til 170 kg total-N pr. hektar harmoniareal, der er til rådighed for tildeling, dog under hensyntagen til reglerne om fosforlofter.

Braklægning eller græs

"Husdyrgødning har betydning for bedriftens beregning af kvælstofudledningen til kyst. På de bedrifter der får en meget hård regulering, kan det blive nødvendigt at braklægge en del af jorden eller dyrke græs med lav kvælstoftildeling. Begge dele kan begrænse, hvor meget husdyrgødning der i praksis kan anvendes. I nogle områder af landet vil det også blive sværere at afsætte husdyrgødning til bedrifter i nærheden, fordi de nærliggende bedrifter formentlig også skal overholde en hård regulering," siger Søren Kolind Hvid, Chefkonsulent i Gødskning ved SEGES Innovation.

Forskel på handels- og husdyrgødning

I den ny regulering får alle bedrifter tildelt en kvote på kvælstofudledning til kyst. Sidst

– med tre sprøjtninger – kan være nødvendige greb”, siger Martin Mikkelsen, chefkonsulent i Afgrøder & Produktion hos SEGES Innovation.

Bedre kvælstofudnyttelse betaler sig

Effektiv udnyttelse af kvælstoffet bliver også helt centralt. Målet er typisk 65-70 g råprotein pr. kg tørstof i majs. Placering af gyllen med N-hæmmer tæt på planterne er et af de mest effektive virkemidler, fordi man både kan spare 30 kg N pr. ha og blive belønnet med et merudbytte på 500 FE pr. ha sammenlignet med traditionel nedfældning af gylle med N-hæmmer.

Køb af kvote

Også køb af udledningskvoter fra andre bedrifter kan komme på tale. Men tabet af FE ved f.eks. tidlige sorter eller lavere gødskning skal holdes op mod prisen på at købe udledningskvote.

Løsningerne skal ikke altid kun findes inden for den enkelte bedrift, men i nogle tilfælde udenfor. Forpagtning af jord, køb af kvote eller ændringer i sædskiftet bliver en del af virkeligheden for mange landmænd.

Majs forbliver en nøgleafgrøde i mælkeproduktionen, fordi man med majs i foderrationen kan spare en omkostning til foder på op til 1 mio. kr. pr. 300 køer. Men fremover er det ikke kun udbytte pr. hektar, der tæller, det er også kvælstofudledning pr. hektar.

på året skal der laves et udledningsregnskab for at vise, om kvoten er overholdt. I den beregning tæller både anvendelsen af handelsgødning og husdyrgødning ud over afgrødevalget og anvendelsen af virkemidler. Fuld anvendelse af enten kvæggylle eller svinergylle op til 160-170 kg total-N pr. ha øger den beregnede kvælstofudledning med ca. 4 pct. i forhold til gødskning med handelsgødning.

Udbringning af husdyrgødning og anden gødning efter 1. august giver også en højere beregnet kvælstofudledning end anvendelse af husdyrgødning om foråret. Derfor bliver det et virkemiddel at begrænse anvendelsen af gødning om efteråret. Det er derfor vigtigt med tilstrækkelig opbevaringskapacitet til husdyrgødningen.

Overskuddet skal køres væk

”I nogle områder af landet, bliver det nødvendigt at transportere mere husdyrgødning over større afstande end hidtil, fordi der lokalt bliver et større overskud af husdyrgødning i takt med at nogle arealer udgår af dyrkning og andre arealer dyrkes med lav kvælstoftilførsel,” siger han.

Generelt bliver mange bedrifter nødt til at bruge reduceret kvælstoftilførsel som ét virkemiddel blandt flere. Når gødskningen er reduceret, så får det endnu større værdi at udnytte kvælstoffet i husdyrgødningen så optimalt som muligt. Det bliver vigtigt for at begrænse den nedgang i udbytterne, der ellers er uundgåelig med den skærpede regulering.

Gense webinarret:

Hvad betyder den nye kvælstofregulering for dig?

Gik du glip af webinarret – eller vil du have pointerne gennemgået i ro og mag? På SEGES TV kan du se optagelsen, hvor Lisbeth Henriksen (CEO) og Søren Kolind Hvid (chefkonsulent i gødskning) forklarer principperne i den nye kvælstofregulering, der implementeres i 2027.

Du får bl.a. overblik over kvotemodell og tildeling, reguleringstryk, kvotehandel, kompensationsmodel, arealomlægning og fem gode råd – samt hvad der sker nu.

Scan QR-koden og gå direkte til webinarret.

Forstå skiftet til udledningskvoter

På LandbrugsInfo kan du blive klogere på, hvad udledningskvoter betyder for din planlægning på mark og bedrift, og hvorfor reglerne ændres.

Artiklen giver et samlet overblik med baggrund, centrale begreber og peger på virkemidler, der kan hjælpe med at nå målene. Brug den som startpunkt, hvis du vil have styr på, hvad der er på vej – og hvad du kan forberede dig på allerede nu.

Læs mere her

Webinar om nyt afregningsmodul for slagtekalve

Landbrug & Fødevarer Sektor for Kvæg lancerer en ny værdibaseret småkalvenotering.

Modellen beregner, hvilken potentiel værdi hver enkelt kalv har frem til slagt på omsætnings-tidspunktet. Den bygger på den nyeste forskning og tager højde for, hvordan en god start i livet påvirker slagtevægten.

”Vi ønsker at bidrage med oplysninger, der fagligt afspejler kalvens potentiale. Det nye modul belønner det gode landmandskab, giver et stærkere fagligt grundlag og skaber gennemsigtighed i hele værdikæden. Det gør, at incitamentet til at skabe mere eftertragtede kalve i hele sektoren er intakt,” siger Jesper Arnth, formand for Landbrug & Fødevarer Sektor for Kvæg.

Webinarret bliver afholdt 3. februar kl. 15.00-16.00. Tilmeld dig her

Forstå kompensationsordningerne

Den nye kvælstofregulering medfører betydeligt ændrede vilkår for dig som landmand. Men der følger økonomisk støtte med i form af fire typer kompensation med forskellige varighed.

“Den nye regulering kommer med en økonomisk og driftsmæssig regning. Derfor har man politisk besluttet, at der skal følge en kompensation med. Vi ved, at kompensationen bliver forskellig fra bedrift til bedrift afhængig af bl.a. reguleringstryk, men de konkrete regler og beløb for kompensationerne kender vi endnu ikke,” siger Søren Kolind Hvid, chefkonsulent i gødskning hos SEGES Innovation.

Grundkompensation

Den mest grundlæggende støtte er en differentieret grundkompensation. Den gives i første omgang frem til 2031 og kan derefter eventuelt blive trappet gradvist ned afhængig af omfanget af arealomlægning til den tid.

Kompensationen er ikke bundet til bestemte løsninger eller virkemidler. I stedet beregnes den ud fra det reguleringstryk, den enkelte bedrift står overfor.

“Man har valgt en model, hvor landmanden frit kan vælge de tiltag, der giver bedst mening for hans bedrift, mens kompensationen følger med, alt efter hvor hårdt han bliver ramt. De, der har det største reguleringstryk, vil få den største kompensation. Det er et forsøg på at tilpasse kompensationen efter, hvem der får de største tab,” forklarer Søren Kolind Hvid.

Tillæg til sårbare jorde

Derudover er der afsat midler til et særligt tillæg for bedrifter med

sårbare jorde, hvilket f.eks. er de jorde med lav kvælstofretention.

“I de første år er der ekstra tilpasningsomkostninger, som især rammer de sårbare jorde. Derfor har man besluttet at give en ekstra støtte i 2027 og 2028. Det er en form for omstillingshjælp i de første år med den nye regulering,” forklarer Søren Kolind Hvid.

Omstillingsstøtte

Også mere generelle tilpasningsomkostninger anerkendes i aftalen. Mange landmænd vil skulle finde nye løsninger f.eks. ved at handle med kvælstofkvoter eller omlægge deres gødningsstrategi. Det kan især koste i de første år, hvor usikkerheden er størst.

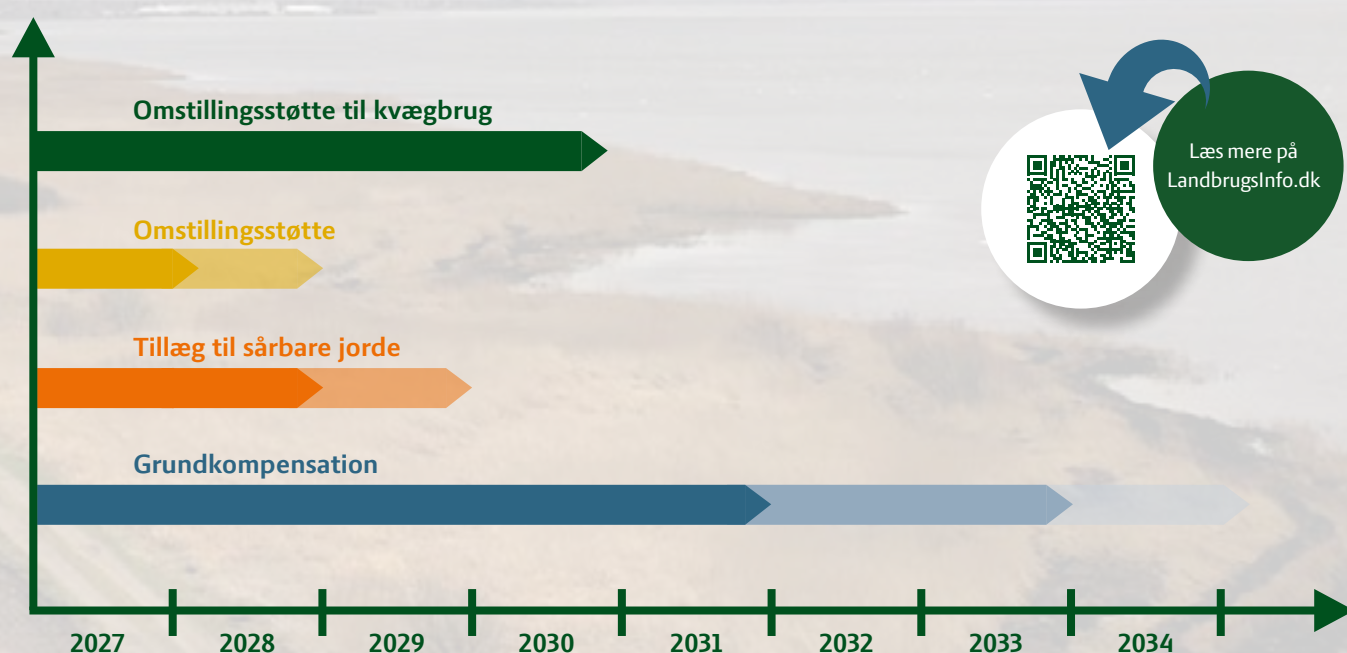
“Det her er ikke noget, man bare lige gør. Det tager tid at få kvotehandel og nye gødningsstrategier til at fungere, og derfor får man en såkaldt omstillingsstøtte, som dækker de ekstra udgifter i 2027 og 2028,” siger Søren Kolind Hvid.

Omstillingsstøtte til kvægbrug

Politisk har man vurderet, at kvægbruget er særligt berørt af reguleringen, fordi nogle kvægbrug vil få så hård en regulering, at der ikke kan produceres nok grovfoder på bedriftens egne arealer. Derfor har man valgt at etablere en særskilt omstillingsstøtteordning målrettet netop kvægbedrifter.

“Da grovfoder ikke er en helt almindelig handelsvare, så vil det være forbundet med ekstra omkostninger at skulle købe og transportere grovfoder fra andre bedrifter. Det vil dog variere meget fra bedrift til bedrift i hvilket omfang, det bliver nødvendigt at købe grovfoder ind, og hvor store meromkostningerne bliver ved det. Samarbejde og afstande mellem bedrifterne kommer til at spille en rolle,” siger Søren Kolind Hvid.

Denne særlige støtte til kvægbrug gælder frem til udgangen af 2030 og skal hjælpe kvægbrugere igennem en omstillingsperiode.

Læs mere på
LandbrugsInfo.dk